

פרשת "האזינו"

מתוך "ליקוטי שמואל

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת האזינו

קיבלת עושר - זכור מהי חובתך! (הרב שלמה הלוי שליט"א)

"וישמן ישורון ויבעט" כשהקב"ה נותן עושר לאדם קורה לרוב לצערנו שהוא בועט בכולם מסביבו. ר' ישראל סלנטר חשש מלהיות עשיר ואמר: ה' מעשיר אדם כדי לעזור לאחרים, אדם זה הוא גבאי צדקה. מי יכול לעמוד באחריות כזו?! על כל אחד שנמצא בסביבתו וה"גבאי" לא עזר לו - ייתן העשיר את הדין! אחריות כזו אינני רוצה על כתפיי!!!

לצערנו, העשיר בגאוותו - משמין ובוועט בכל הסובבים אותו, במי שנתן לו את העושר ובתורתו... לא רק בבין אדם לחברו אלא גם בקיום התורה ומצוות. התורה איננה מבקשת פאר ומעדיפה אדם פשוט ובלבד שישמע בקול ה'.

משל למה הדבר דומה:

שתי אחיות נישאו לשני גברים - האחת לעשיר והשנייה לעני. יום אחד באה האחות הענייה לעשירה לביקור ונדהמה מהיופי - המשרתים בכל פינה, והריהוט המהודר. משישבו לדבר סיפרה העשירה לאחותה כי איננה יודעת אם גורלה טוב משלה ... התפלאה האחות הענייה ואמרה: "תראי באיזה ארמון את חיה, על מה את מדברת?!" השיבה העשירה: אבל כל זה איננו שווה לי כיון שבעלי מזלזל בי ואינו מכבדני, מצבך טוב בהרבה משלי... אמנם את מתגוררת בעוני, אין לך ארמון ומשרתים, אבל בעלך מכבד אותך. ושומר את מוצא פיך...

כן הוא הנמשל: לעיתים מלבישים את התורה במעיל מכסף טהור ותולים כתר מפואר ומניחים אותה על שולחן זהב והארון קודש מפואר מעשה ידי אומן. אולם כל זה איננו שווה לתורה אם אין שומעים בקולה, התורה זועקת - הסירו מעלי את הפאר הזה ובלבד שלא תרמסוני...!!! לפעמים דווקא בקהילות שאינם בעלי אמצעים נוהגים כבוד לתורה ומקיימים כל תג ותג בה,

זהו שאמרו חז"ל (חגיגה ט:): "נאה עניותא ליהודאי" - נאה העניות לישראל, כי מי יכול לעמוד בניסיון הזה... קיבלת עושר - זכור מהי חובתך! בכל מקרה אל תבעט!!!

שבת שלום ומבורך

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי". (ברוך פורטנוי שליט"א)

משה רבינו מבדיל בין האזנה לבין שמיעה. האזנה היא שמיעה חיצונית, שמיעת האוזן. שמיעה היא שמיעה פנימית, שהדברים חודרים ללב.

הגר"ש שבדרון זצ"ל המחיש את העניין, לבן כפר שלא ראה רכבת מימיו. לימים נקלע לעיר, וראה את פסי הרכבת, מוטות ברזל ארוכים מאד ומוברגים היטב. מצאו הפסים חן בעיניו, והתיישב עליהם בהנאה מרובה. והנה, לפתע באה הרכבת מרחוק, והקטר שהבחין באדם יושב על המסילה, החל לצפור. אולם הכפרי ששמע צפירה יפה, הטה את ראשו וראה את הרכבת. ומשלא ידע מה פשר הצפירה, לא נתן אל לבו להיזהר מהסכנה. אלא רק נהנה מהצפירה היפה שכמותה לא שמע עד הנה. וכי ניתן לומר, שהוא שמע את הצפירה? הלזו יקרא "שמיעה!?"

כיוצ"ב מצינו ג"כ בפרק "שיר המעלות" שאומרים בחלק מקהילות ישראל במהלך עשרת ימי תשובה "ה' שמעה בקולי תהיינה אוזניך קשובות לקול תחנוני". ואם נצרף את דברי משה

רבינו לבין דוד המלך, נמצא שדוד המלך אומר לקב"ה, אמנם גם שמים וארץ יכולים להאזין ולשמע, אבל רק אתה יכול להקשיב לי, להבין אותי, ולחוס עלי."

יתרונו של בעל כושר השמיעה באה לידי ביטוי רק כשהיא עוברת לדרגה של הקשבה, במשמעות שגם הלב וגם המוח שותפים בשמיעה. רק שמיעה כזו שנלווית אליה תשומת לב, אכפתיות ניסיון אמתי להבין את המשמיע, הרי היא בבחינת מעלה גדולה. וכבר אמר אחד מבעלי המוסר, העולם סבור שמעלה גדולה היא לאדם שניחן בכושר הדיבור, ואילו אני סבור שגדולה מכך מעלת האדם שניחן בכושר השמיעה."

וזה מה שביקש שלמה המלך: "ונתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך, להבין בין טוב לרע". כל אחד יודע לספר עד כמה חשובה אוזן קשובה, ועד כמה נחוץ להאזין לזולת. כמה פעמים משוחחים אתנו, ואנו מתוך חוסר עניין או מתוך שאנו עסוקים בעצמנו, נותנים למילים לחלוף ליד אוזנינו בלי לאפשר להן להיכנס? כמו שנאמר במצרים: "ולא שמעו אליו (למשה) מקוצר רוח ומעבודה קשה". וכל כך למה? מפני כשלא פנויים פיסית ונפשית לא יכולים באמת לשמוע אל הזולת ואז הדברים נכנסים באוזן אחת ויוצאים מן השנייה. לעומת זאת הקשבה כנה לדברי הזולת תיצור אצלו תחושת ערך. שהרי אם מאזינים לי - זאת אומרת שדברי ראויים, ואם דברי ראויים להתייחסות, אף אני ראוי להתייחסות. ואלו כאשר אין מקשיבים לאדם והדבר חוזר על עצמו שוב ושוב, הוא מסיק את המסקנה ההפוכה: דברי אינם ראויים להתייחסות וכך אף אני. מכאן ועד לאיבוד הביטחון העצמי - הדרך קצרה.

כשם שאי הקשבה וחוסר בהענקת תשומת לב עלולה לפגוע בנפשו של האדם, הרי הקשבה נכונה מסוגלת אפילו לרפא נפש חולה. מספרים על הצדיק ר' אריה לוי זצ"ל שפרופסור ירושלמי ידוע היה שולח אליו חולי נפש והוא היה מרפא אותם. פעם פנה הפרופ' לרב בשאלה: "איך אתה מרפא אותם? מה אתה עושה להם? גלה לי את הסוד". ענה לו ר' אריה: "אני לא עושה להם שום דבר. אני רק מקשיב להם ...". בפעם הבאה שבן או בת הזוג ידברו אלינו, נטה, אוזן נפתח את הלב, נשמע/ ונקשיב לניב לבו וכך נזכה לעשות חסד הן עם החברה והן עם עצמינו.

ערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי (לב,א-ב)

כאשר יורד הגשם או הטל על גינת הירק - אמר הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא - אין ההשפעה הטובה ניכרת מיד על הירקות. ברגע זה לא רואים שום שינוי אולם לאחר זמן, כאשר הירק גדל יפה, אנו מבינים כי הגשם שהשקה אותו פעל והצמיח אותו לשיאו.

ממש כמו הגשם והטל כן הוא גם האדם שלומד תורה ומקיים מצוות ה', אין ההשפעה המבורכת ניכרת מיד, אולם לאחר זמן כאשר רואים את האדם ומידותיו הנעלות עד שהבריות אומרות: ראו פלוני, כמה נאים דרכיו! כמה מתוקנים מעשיו! אשרי אביו שלמדו תורה! אשרי רבו שלמדו תורה! אז מבינים את רוב הברכה שקיבל בלימודו ובקיום המצוות.

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי. (הגר"ח קניבסקי שליט"א)

ואחז"ל יערוף כמטר לקחי מיירי בתלמיד שאינו הגון שאסור להתחבר עמו, תזל כטל אמרתי מיירי בתלמיד הגון, ויש להבין מדוע פתחה התורה בתלמיד שאינו הגון קודם, וי"ל שהתורה מלמדת אותנו כאן כלל יסודי בהלכות חינוך הבנים, והוא שאם ברצוננו לראות את בנינו צומחים לתלמידים הגונים אזי קודם כל צריכים לסלק מהם את החברים הרעים העלולים להזיק לו ולנשמתו ולקלקל את כל מה שלמד עד הנה.

יערוף כמטר וגו' כי שם ד' אקרא וגו'. (הרה"צ מוהר"ש (השני) מבאבוב זצ"ל)

יערוף כמטר לקחי קאי על התורה כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם וגו', תזל כטל אמרתי קאי על התפלה כמ"ש ויהיו נא אמרינו לרצון וגו', ואם הוא חושש מפניות ועי"ז יתגבר כח הסט"א ח"ו אזי העצה לזה, כי שם ד' אקרא, דהיינו שיקבל עליו עול מלכות שמים ע"י קריאת שמע שהוא ענין מס"נ ועי"ז יתכפר לו.

"הצוד תמים פעלו כי כל דרכיו משפט ק-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" (לב, ד)
(מובא בספר "מרפא לנפש")

לפעמים מסובבים את האדם מאורעות שונות ואינו מבין למה ומדוע זה קורה לו. בא הכתוב וצווח אין עוול! בסיפור הבא מומחש רעיון זה: על בימת בית הכנסת בפריס עמד רבינו יחיאל מבעלי ה'תוספות', עטוף בטלית, אוחז בשופר. המתפללים המתינו ברטט לאמירת הברכות ולתחילת התקיעות, אלא שהפעם החליט הרב לשנות מהסדר הרגיל. לפתע הפנה את ראשו והזמין בתנועת יד קלה את אחד האנשים לגשת אליו. חיש מהר פילס לו האיש דרך בין המתפללים, והתייצב לצדו של רבי יחיאל. זה היה נפתלי עזריה, צורף זהב ידוע בקהילה.

"על אף גודל השעה, ואולי דווקא בשל כך", פתח רבי יחיאל "מצאתי לנכון לשתף את כולכם בסיפור בעל לקח חשוב שתחילתו לפני שנה וסופו אמש. לפי סיכום מוקדם עם אחד מגיבורי המעשה, ידידנו ר' נפתלי, אזמין אותו כעת לספר לכם את השתלשלות הדברים". הכל הביטו משתאים ברב ובצורף, סקרנים לשמוע את הספור.

נפתלי היה נרגש. הוא בלע את רוקו, השתעל שיעול נבוכך והחל בסיפורו: ודאי מכירים אתם את שכני הטוב, עמיתי למלאכת הצורפות, יעקב אבודרהם. ובכן, ימים אחדים לפני ראש השנה שעבר שבנו שנינו מהעבודה, והאזנו לשיעור תורה. בשיעור למדנו את דברי הגמרא, כי "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה". הדברים עוררו בנו התעניינות מיוחדת. בשיחה בינינו עלתה ההצעה להתענות תענית מיוחדת ולבקש מהקדוש ברוך הוא כי יגלה לנו כמה תהיה פרנסתנו בשנה הבאה. כך עשינו, יומיים לפני ראש השנה צמנו וצפינו לאות כלשהו משמים.

בלילה האחרון של השנה אירע הדבר, כל אחד ואחד מאתנו חלם כמה כסף ירוויח בשנה הקרובה. כשנפגשנו בבוקר סיפרנו איש לרעהו בהשתאות את חלומותינו. חברי יעקב חלם כי בשנה הבאה ירוויח מאתיים זהובים. ואילו בחלומי שלי ראיתי כי ארוויח רק מאה וחמישים זהובים. החלטנו לפנות אל מורנו ורבינו ולספר לו על התענית ועל החלום. "אם לעצתי תשמעו", אמר, "כתבו במשך השנה הבאה כל הכנסה קטנה כגדולה, שתבוא לכם". כמובן שקיבלנו את עצתו ונהגנו על פיה.

יום אחד נתגלע בינינו ויכוח חריף סביב סחורה שרכשנו בשותפות ומכרנוה ברווח נאה. כשבאנו לחלוק ברווח טען יעקב חברי, כי השותפות בעסקה הייתה על דעת כן שנחלוק ברווחים שווה בשווה. לעומתו טענתי אני, כי מכיוון שהשקעתי ברכישה שני שלישים ואילו הוא השקיע רק שלישי, יש לחלוק את הרווחים גם כן על פי אותו יחס. פנינו לרב שיפסוק דין תורה. "בידי מי נמצא עתה הרווח מהמכירה?" שאל, הכסף היה בידי יעקב. "האם יש לכם עדים או שטר על העסקה שעשיתם?" הוסיף הרב לחקור. לא היו עדים ולא היה שטר. "אם כן יעקב הוא ה'מוחזק' ועל נפתלי להביא ראיה לדבריו, באין לנפתלי כל ראיה, יישבע יעקב כי דבריו אמת הם ויזכה במחצית הרווח". אבל יעקב מיאן להישבע. "דברי אמת לאמתם, אך להישבע אינני מוכן, ועל כן אוותר על הרווח המגיע לי", אמר. נטל אפוא יעקב לעצמו שלישי מהרווח ומסר לי את שני השלישים הנוותרים. הפער ביני לבינו עמד על עשרה זהובים.

המשכנו כמנהגנו לרשום את כל רווחינו. לפני כמה ימים, בהתקרב ראש השנה, הוצאנו את רשימותינו וסיכמנו את כל ההכנסות. התברר כי יעקב הרוויח במהלך השנה, מאה שמונים ותשעה זהובים, אחד עשר זהובים פחות מחלומי. ואילו אני הרווחתי מאה שישים ואחד זהובים, אחד עשר זהובים יותר מחלומי. באנו לפני רבינו וספרנו לו כמה הרווחנו. הוא לא חשב רבות וקבע מיד "ובכן, מסתבר כי בוויכוח ההוא על העסקה, חברך הוא שצדק והיה עליכם לחלוק ברווחים שווה בשווה". "מדוע אפוא הפער הוא של אחד עשר זהובים בשעה שהוויכוח בינינו היה על עשרה זהובים בלבד?" ניסיתי לעמוד על שלי. תשובת רבינו הייתה מוכנה בפיו. "זהוב אחד הוצאתי בשכר הסופר שכתב את כתב התביעה והשליח שקבע לכם זמן לדין", אמר. ואולם אני לא עמדתי בפיתוי, ולא הצלחתי להשלים עם הפסד פתאומי של אחד עשר זהובים, סכום גדול ונכבד. "אינני משגיח בדברי חלומות", הפטרתי, וכדי להשקיט את מצפוני הוספתי "על פי דין התורה שפסק רבינו כפי שפסק ואני זכיתי בצדק וביושר בשני שלישים מהרווחים".

פנינו אל חנויותינו כדי להשלים כמה התחייבויות לחג. פתאום הבחנתי כי חנותו של יעקב הומה קונים ואילו לחנותי לא נכנס איש. עד הצהריים הרוויח יעקב אחד עשר זהובים. סגר את החנות והלך לביתו. סר וזועף פניתי גם אני לביתי. בעוברי בשוק פגעתי בדוכנו של מוכר זכוכית נכרי והפלתי את סחורתי ארצה. הכלים נשברו והמוכר הפליא בי את מכותיו, עד מהרה נגררתי לבית המשפט. השופט הריץ לשוק שמאי שהעריך את הנזק שעוללתי ב... אחד עשר זהובים. הגעתי אפוא לביתי חבול ומושפל וחסר אחד עשר זהובים. אז ידעתי כי צדק רבינו וכי גדול א-לוקינו. עוד אמש ניגשתי לבית ידידי יעקב אבודרהם ובקשתי את מחילתו. אחר כך פניתי אל רבנו ושיתפתי בסוף הסיפור.

נרגש ירד נפתלי עזריה מהבימה, ורבי יחיאל פתח בסדר התקיעות.

"הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט ק-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" (לב, ד)

יש לבאר את הפסוק על פי משל לגביר שבנו יחידו חלה, והרופאים נאלצו למצוא תרופה למחלתו. לימים הגיע פרופסור מומחה לאותה מדינה והצליח לרפאו, והזהיר את אביו שישגיח על בנו יחידו שלא יבוא מאכל של בשר שמן לתוך פיו כי הדבר תלוי בנפשו. והיה היום והאב הוכרח לנסוע חוץ לעיר לרגל מסחרו, וציווה את אשתו שתשגיח על הבן כפי הוראת הרופא.

הנה כשישבה אמו אל השולחן לאכול ארוחת צהרים, הריח הבן את הבשר, נגש אל השולחן, חטף חתיכת בשר שמן ותחב לפיו וברח החוצה. מובן מאילו שתיכף שוב חלה הבן. וכששב אביו מדרכו מצא את בנו מפרפר בין חיים למוות. רץ מיד אל הפרופסור ובקול בוכים התחנן לפניו שיציל את בנו יחידו מרדת שחת, וקפץ ונשבע שלא ייסע עוד לרגלי מסחרו. ואכן גם הפעם, הצליח הפרופסור להסיר מעל הבן סכנת מוות.

כשהגיעה העת לעשות סעודת הודיה לה' יתברך בבשר ויין לרעיו ומשפחתו, גירש האב את בנו מהאולם הגדול שישבו שם האורחים על יד שולחנות ערוכים. שאלו האורחים זה את זה על הנהגתו המוזרה של "האב האכזר" שאינו שם לב לתחנוני הילד להרשות לו לשב עם האורחים. ורק האב היה היחידי שידע טעמו של דבר. כן הוא העניין עם הנהגת ה' יתברך את העולם. יש שהוא מגרש מחדר האוכל דווקא את הצדיק לטובתו, ואם כי אין אנו מבינים את הנהגתו, אבל אנו מאמינים בלב שלם שהוא לטובתו, כי צדיק וישר הוא, ואל לנו להתרעם חלילה על הנהגתו, הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו.

“הצור תמים פעלו” (לב, ד)

הרה"ק רבי שמעון מירוסלב זי"ע האריך ימים והגיע לזקנה מופלגת. שאלו אותו תלמידיו, במה הארכת ימים? השיבם הרבי: תמיד קיבלתי הכל באהבה ולא הרהרתי אחרי מעשיו של הקב"ה, שהרי ברור כשמש כי כל מעשי ה' מוצדקים וטובים, אלא כשאדם שואל שאלות ומתלונן, מעלים אותו השמימה ומראים לו: ראה הכל טוב, ובצדק... ואני, אינני מתלונן, לכן לא מעלים אותי להיווכח בצדקת ה'...

מעשה באחד שבא אל החזון איש זי"ע והקשה קושיות על ההשגחה העליונה, בקשר עם השואה הנאצית שניתכה על בית ישראל באירופה. העיר לו החזון איש: מי שאינו מבין במלאכת התפירה, ורואה את החייט כשהוא גוזר וקורע את האריג, חושב כי אותו חייט משחית את הבד – ולאמתו של דבר אינו אלא מכין בגד חדש...

“הצור תמים פעלו, (ל"ב, ד) (ניצוצי התורה)

מרן בעל הח"ח זצוק"ל שהה פעם בעיר ווארשא ובא אליו יהודי עם בנו והתאונן לפניו שהמלמדים שלו בחדר אומרים שיש לו תפיסה מהירה בלימוד וזיכרון נפלא אבל אין לו חשק ללמוד, אמר הח"ח לילד תדע לך שאם לא תרצה ללמוד אזי יהיה ח"ו קושיא על הרבש"ע, והסביר את דבריו דהנה כתיב בפ' האזינו הצור תמים פעלו דהיינו שהבריאה הייתה בתכלית השלמות בלי שום עול, וא"כ יש לכאורה לתמוה מדוע לבעלי מלאכה אין את אותה הבנה עמוקה כמו שיש לרב ולת"ח, אלא התי' הוא שהקב"ה היודע תעלומות יודע שאיש זה יהיה בעל מלאכה ולכן די לו בהבנה פחותה משא"כ לרב ולת"ח צריכים לתן הבנה עמוקה יותר, וסיים הח"ח ואמר לילד אתה שיש לך הבנה עמוקה ואם לא תרצה ללמוד אזי בהכרח שתיעשה לבעל מלאכה ואז תהיה שונה משאר בעלי המלאכה שלהם אין הבנה עמוקה ולך יש כן וא"כ תהיה ח"ו קושיא על הקב"ה מה נשתנה בעל מלאכה זה משאר בעלי מלאכות, אבל אם כן תלמד ותהיה רב ות"ח אזי יבינו כולם מדוע לך יש כן הבנה עמוקה.

“שיחת לו לא בניו מומם דור עיקש ופתלתול” (לבה, ה) (מעיינה של תורה)

כתב בספר “שער בת רבים”: יש בני עצמם שהם עצמם אינם הולכים בדרך התורה ואין זה אכפת להם כלל, ברם בו בזמן דורשים הם מבניהם כי ילכו בדרך התורה והיהדות, ואם הם משחיתים דרכם הריהם מצטערים על כך. ברם, נפתלים הם הללו בטעות מרה. הלא צריכים הם להבין, כי כשם שהם דורשים מבניהם ללכת בדרך הישר, כך דורש השם יתברך גם מהם בתור בניו כי ילכו בדרך הישר. וכיון שהבנים רואים כי ההורים אינם שומעים בקול אביהם שבשמים, ממאנים גם הם לשמוע בקול אביהם והם נשחיתים ויוצאים לתרבות רעה.

זהו שאמר הכתוב: “שיחת לו” - זה שהוא עצמו מושחת הוא - “לא” - דבר זה לא אכפת לו כלל, אולם “בניו” - אם בניו השחיתו דרכם - “מומם” - הרי זה מום ומגרעת בעיניו. ברם, “דור עיקש ופתלתול” - אדם שכזה טועה ונפתל הוא - “הלה” תגמולו זאת” - הלא כזאת עושים גם אתם לשם יתברך, אשר “הוא אביך קונך”, ודורש הוא ממך בתור בן שתלך בדרך הטוב והישר, ואם אינך שומע בקול אביך, איך אתה בא לדורש מבניך כי ישמעו בקול אביהם? אם רצונך בבנים טובים וישרים, השתדל אתה להיות טוב וישר. אם תשמע בקול אביך שבשמים, ישמעו בניך בקולך אתה...

שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (ל"ב, ז'). (הגה"צ רבי מאיר אריק זצוק"ל)

פי' אם יש לך שאלה שאין אתה יודע הדרך לילך בה, שאל את שאלתך למנהיג כזה שתשובתו תהיה, זקניך ויאמרו לך, כך היה אומר זקנך על שאלה כזו, אבל אם תפגוש מנהיג שיאמר לך זקני אמר כך ואני אומר אחרת יש להתרחק ממנו, יהיה מי שיהיה, כי אם מתרחקים מן הזקנים אזי מתרחקים מרחק רב מדרך האמת.

שאל אביך ויגדך זקנך ויאמרו לך. (ל"ב, ז') (מנחת יהודה)

האב שהוא במיטב ימיו אומר דברים קשים כגידיים (ויגדך מל' גידיים), אבל הזקן אומר אותם הדברים אמירה רכה, כיון שראה הרבה ויודע למנות ולשקול כל דיבור.

שאל אביך ויגדך זקנך ויאמרו לך. (ל"ב, ז') (ניצוצי התורה)

סיפר בעל השפע חיים זצוק"ל שפעם ראה יהודי זקן עם בנו ונכדו, והנכד לא הבין את דברי סבו וביקש מאביו שיסביר לו בשפה האנגלית מה שסבו אומר, ופי' לפי"ז הפ' שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, דהיינו שהדרך הנכונה היא שהנכד יבין את דברי זקנו ולא יצטרך למתורגמן.

"כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" (ל"ב, ט')

רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, פנה פעם בשאלה אל הגאון מווילנא זצ"ל אודות הנאמר בתנא דבי אליהו, שאחת ממידותיו של הקדוש ברוך הוא, היא מדת השמח בחלקו. והקשה רבי חיים דמה מקום לומר כלפי הקדוש ברוך הוא - לו הארץ ומלואה - שהוא שמח בחלקו? והשיב לו הגר, א"כ כיוונת המאמר הוא שהקב"ה שמח בעמו ישראל בכל מצב ומעלה שהם מצויים בו, ואף בדורות האחרונים שהרוחניות נתמעטה לעומת הדורות הראשונים - ראשונים כמלאכים. וזהו אפוא פירוש הפסוק: "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". בני ישראל, אלו הם חלקו ונחלתו של הקב"ה ובהם הוא שמח - שמח בחלקו.

"יעקב חבל נחלתו".

הרב מקוברין שואל: מה עניין הדימוי של עם ישראל לחבל? מדוע נמשלו לחבל? ומתקן: כששזורים חבל עבה מהרבה חוטים, גם אם יש ביניהם חוטים פגומים? לא מבחינים בהם ולא שמים אליהם לב. אדרבה, ועוד הם מוסיפים חוזק לחבל. כך גם בעם ישראל, שבזמן שהם מלוכדים ושזורים יחד, אזי אפילו הגרועים שבהם מביאים תועלת לעצמם ולכלל.

"וישמן ישרון ויבעט" (לב, טו)

מספרים: כשבא הגה"ק רבי ישראל סלנטר לפרנקפורט, הזמין אותו הברון רוטשילד שהיה ירא שמים לבקר בארמונו, כשעמד להיפרד ממנו לאחר שתהה על תוכו של הבית ואורחותיו, פנה רבי ישראל אל הברון ואמר: ימחל נא לי אבל עלי לומר לו את האמת שאין אורחו של הבית כל כולו על פי התורה, שאלו הברון בתמיהה ובחרדה למה רבי? חייך רבי ישראל הדבר פשוט הוא, בתורה כתוב "וישמן ישרון ויבעט" כשיהודי עולה לגדולה ונעשה עשיר הריהו בועט בתורה וריבונו של עולם נשכח מלבו ואילו אצלו נהפוך הוא, בלי עין הרע אתה עשיר מופלג, ואף על פי כן ביתך בית יהודי כשר לכל דבר והכל מתנהל בו ברוח ישראל סבא, נו הרי זה שלא על פי התורה.

"צור ילדך תשי, ותשכח אל מחוללך" (לב, יח) (מעין השבוע)

רבינו בחיי זצ"ל, הדיין הספרדי, כתב בספרו "חובת הלבבות" שבתחילת חשבון הנפש יש לאדם להודות לבוראו על תחילת הווייתו. ויחשוב: אילו הייתה אמו משליכה אותו בלידתו אל הרחוב, והיה עובר שם אדם וחומל עליו, ואוספו אל ביתו, ומטפל בו עד שיגדל - כמה היה אסיר תודה למצילו! והבורא עשה עמנו כל זאת ויותר, איך לא נתבונן בכך. וכתב, שזהו שנאמר כאן: "הלה' תגמלו זאת, עם נבל ולא חכם, הלא הוא אביך קונך, הוא עשך ויכוננך"! והרב "אהבת דוד" זצ"ל פירש בזה פסוקנו: "צור", הוא הקדוש ברוך הוא, "ילדך תשי", יצרך תינוק תש כח וחלש, חסר אונים, כדי שתכיר בטובתו, שנתן לך כח ובריאות ודעת ותבונה - "ותשכח אל מחוללך", ושכחת את טובותיו, שחולל בך שינוי כה רב לטובה, מימי הינקות ועד עתה!

"כי דור תהפוכות המה" (לב, כ) (המגיד מדובנא)

רב אחד השתדך עם בעל עגלה עשיר מעיר רחוקה. ביום החופה, כשעמדו שני המחותנים לנסוע לחתונה שנקבעה בעיירה במחצית הדרך, אמר הרב בלבו: למה אבייש את המחותן? קם ופשט מעליו את קפוטת המשי ואת השטריימל, לבש בגדים פשוטים ומגפיים ושם על ראשו מצנפת כדרך הילוכם של העגלונים, ואף המחותן העגלון עלתה בלבו מחשבה דומה, אמר בלבו: למה אבייש את המחותן במלבושי הדיוט שאני לובש? פשט את בגדיו, ולבש קפוטה של משי ואבנט רחב מידות, ושם בראשו שטריימל מהודר. וכך קיבלה העיירה את פני הרב כבעל עגלה, ואת העגלון כרב.

"דור תהפוכות" מעין זה קם וגדל בגלות, היהודים, שלא רצו לבייש את הגויים במידותיהם המצוינות נטלו את המידות היהודיות הנעלות, ולאט לאט דחקו הצידה והסתירו אותן, וסיגלו לעצמם מדרכי הגויים, ואילו הגויים להיפך, סיגלו לעצמם הרבה ממידותיהם של ישראל - וכך לעתים נוצר הרושם, כאילו הם הגויים הם הרבנים ואנו - העגלונים. וזה גם פשוטו של הכתוב: "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם" ערבבו החליפו ביניהם את הדרכים, הגויים למדו מישראל ונטלו לעצמם מן המידות שהצטיינו בהן בני ישראל מאז ומתמיד, ובני ישראל נטלו לעצמם ממידותיו הרעות ומשנאתו של עשו.

כי דור תהפוכות המה (ל"ב, כ) (מנחת עני)

שואלים יהודי עשיר למה אין רואים פניך בביהכ"נ והוא עונה אין לי פנאי אני עסוק במסחרי, כשבאים לבקש ממנו צדקה הוא טוען כיום העסק חלש ואין רווחים, שואלים יהודי עשיר למה הוא נוהג היתר בתעניות ואינו צם הוא עונה שהדורות חלשים כיום, כשבאים אליו לבקש נדבה עבור עני בן טובים הוא עונה הרי הוא בריא ויכול לעבוד.

"לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם" (דברים לב כ, ט)

לומד הסבא מקלם "בחכמה ומוסר" מהפסוק את החובה לקרב אל החושים את זיכרון יום המיתה. "לו חכמו - ישכילו" דהיינו אילו בני האדם היו מנתבים את דרכם בחכמה היו מבקשים השכלה, ובאיזו השכלה מדובר כאן?

"יבינו לאחריהם" כלומר להעמיק את ההבנה בנושא אחריתו של האדם לדאוג לאחריית זו.

"לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם" (דברים לב כ"ט) (וטהר ליבנו – האזינו)

קראתי מאמר מוסרי של הרב יעקב פרידמן שליט"א, שסיפר על רבי גרשון ליבמן בחור ישיבת נוברדוק מלפני השואה, שהתעורר ברעיון מוסרי עצום, שחייב הוא להמחיש לעצמו את יום המיתה, יזכיר לו יום המיתה בחוש ובכאילו ממש!!

ואכן אומר ועושה!! בלילה נכנס לחדר הטהרה בו שוטפים את המתים לפני הקבורה, וחשב הנה לי אמבטיה שבו משכיבים את המת בכדי לנקותו ולשטוף אותו ולטהרו לקראת הקבורה, זה המקום בו אבלה לילה זה, " יזכיר לו יום המיתה" הלכה למעשה!! אך כאשר התקרב לאמבטיה לפתע יד לבנה מתרוממת החוצה מהאמבטיה!!! רבי גרשון חטף שוק והתעלף!!! וכשהתעורר מצא עצמו לפות ביד הלבנה שראה יוצאת מהאמבטיה, לפני ידיו משה לייב מחייכות איליו, כי גם הוא חפץ בהמחשה זו רק הקדים לעשות זאת קודם רבי גרשון.

ועד יום מותו, התייסר רבי גרשון על אותו רגע בו התעלף, כי גם אם היה מת באמבטיה הרי מת לא מסוגל להרים יד!! אלא ברור שזה עוד בחור נוברדהקער שחשב כמוהו!!! אז למה הוא התעלף?? וכי הגאווה שלו לא נתנה לו מקום לחשוב שעוד בחור חשב כמוהו?? ועל מחשבת גאווה זו שבאה לו תוך כדי התבוננות ליום המיתה, התייסר הצדיק כל ימיו.

אך אילו הייתי פוגש בצדיק זה, הייתי מבשר לו שקיים בשלימות את דרישת התורה בפסוק זה " לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם", כי כאן היה התבוננות עם המון חוכמה שכל ובינה, ככה מגיעים לשלימות כראוי!!! יהי חלקי עמו !!!

הרנינו גויים עמו כי דם עבדיו יקום" (לב, מג) (אשר לורבר)

בזמירות שבת בזמר "דרור יקרא", נאמר: "אלוקים תן במדבר הר, הדס שיטה ברוש תדהר" ולכאורה צריך להבין, האם זה מה שמטריד אותנו כרגע, שבמדבר יהיה הר, או הדס, שיטה, ברוש ותדהר?! ונראה לבאר ע"פ הגמרא במסכת ראש השנה דף כ"ג ע"א, אמר רבי יוחנן כל שיטה ושיטה (שם של עץ) שנטלו נוכרים מירושלים, עתיד הקב"ה להחזירין לה, שנאמר "אתן במדבר ארז שיטה", ואין מדבר אלא ירושלים, שנאמר "ציון מדבר היתה". א"כ, המשורר מבקש: א-לוקים, תחזיר לירושלים שהיא המדבר, ולהר הבית את ההדס, שיטה, ברוש ותדהר.

וממשיכה הגמרא שם: ואמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאין להם תקנה שנאמר, "תחת הנחושת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחושת ותחת האבנים ברזל. תחת רבי עקיבא וחבריו מה מביאים? ועליהם הוא אומר "ונקיתי דמם לא נקיתי". וביאור הפסוק "ונקיתי דמם לא נקיתי" (שהרי משמע נקיתי, ומשמע לא נקיתי), הוא: שהקב"ה אומר, אני מוכן לנקות לגויים על שאר הדברים שלקחו והרסו, על רכבות מלאות זהב ששדדו הנאצים מהיהודים וכו' וכו'. אבל דמם לא נקיתי. את דמם של ישראל, זה לא אנקה להם, לגויים. ואנו מחכים לראות שהקב"ה ינקום לעיננו נקמת דם עבדיו השפוך.

כידוע, אחת מהסיבות שמצאו הגויים להרוג בנו, הייתה "עלילות הדם", שכביכול אנו משתמשים בדמם לאפית המצות. בדרך כלל היה "נעלם" איזה ילד גוי, ו"מצאו" אותו אצל אחד היהודים, וזו הייתה ה"הוכחה" שאנו רוצחים ע"מ להשתמש בדם. בספר "עולמו של אבא", מספר שעד כדי כך הגיעו הדברים, שבקהילה אחת בהונגריה קרה, ששבוע לפני חג הפסח נמצא ילד הרוג בקרבת בית הכנסת ואימה ופחד נפלה על כל בני הקהילה, שוב יאמרו הגויים שהיהודים הרגו את הילד, כי הם זקוקים לדמו למצות, והערלים ינקמו את נקמת דמו. התאספו ראשי הקהילה ודנו כיצד לקדם את פני הרעה. לפתע נפתחה הדלת ושמש הקהילה פרץ לתוך החדר ואמר בשמחה: מזל טוב, ברוך ה' התברר שההרוג הוא ילד יהודי...

”כי לא דבר רק הוא מכם”

בתם פרשת האזינו מתרה משה בכל אחד מעם ישראל לצוות את הבנים לשמור, ולעשות את כל דברי התורה. ולא רק בגלל השכר המובטח בשל קיום המצוות, אלא: ”כי לא דבר רק הוא מכם, כי הוא חייכם, ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה[”האזינו, ל”ב, מ”ז]..

המלה 'מכם' בפסוק לכאורה מיותרת. הפסוק לא היה חסר מאומה לו השמטנו את המלה מכם. לפיכך דרש התלמוד [דושלמי, פאה, פ”א] את המלה 'מכם' בפסוק באופן המעניק משמעות אדירה למלה זו: ”כי לא דבר רק הוא, ואם רק הוא ? מכם הוא, ולמה ? מפני שאין אתם יגעים בתורה”. אם משהו נראה לך בתורה מיותר, או שמא הוא רק סיפור עובדתי, הטעות היא בהבנת האדם הקורא, בחוסר תפיסתו או בחוסר רצונו להעמיק בהבנת התורה [נ.לייבוזיץ]. כל פרט, גם בסיפורים העובדתיים בלבד לכאורה, כל אות ומילה, באים ללמדנו מסקנות עמוקות וחשובות לכל הווית קיומנו וחיינו. וכפי שמדגיש הרש”ד הידש: אין שום דבר בתורה שהוא חסר ערך להוויתנו ורצונותינו. אין דבר בתורה שאפשר להתייחס אליו בשוויון נפש. בכל דברי התורה כולה ישנה אמת חשובה להווית האדם, ואותה אמת מהווה חלק חשוב להווית חיינו כבני אדם. לפיכך דברי התורה הנם הסיבה לקיומנו ולהוויתנו כדברי משה ? ”כי הוא חייכם”, ויש לשמרם, ולהעמיק בחקר הבנתם, ללא קשר לשכר קיום המצוות. אין אדם רשאי לומר על דברי תורה שהם 'רק' סיפור, תאור עובדתי, אמירה כללית וכיו”ב. כשהאדם מצמצם את דבר התורה בדעה עצמית שמדובר 'רק ב...', הוא מפספס את מהות הדברים, ומוציא מהם את החשוב לתכלית חיינו. לפיכך, ניתן לסרס את דברי הפסוק ולדרשו גם כן: בשל היותם של דברי התורה הווית חייכם, היא לא יכולה להיות 'רק' עבורכם, ואם היא 'רק' עבורכם, ה'רק' שאתם סבורים שיש בה נובע מכם, ולא מעצם דברי התורה לגופם.

וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה (לב, מח-מט) (מר אבישי יוחננוף)

'וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה' בשלושה מקומות נאמר בעצם היום הזה וכו' אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה, לפי שהיו ישראל אומרים בכך וכך אם אנו מרגישים בו אין אנו מניחין אותו אדם שהוציאנו ממצרים וכו'. (רש”י).

כיצד אמרו ישראל 'אין אנו מניחין אותו' וכי היה ביכולתם למנוע את מיתתו של משה רבנו, וביאר רבי חיים שמואלביץ זצ”ל דבני ישראל היו מרבים בתפילה ומתחננים לפני הבורא שלא ייקח את משה.

אולם הגר”ז זצ”ל אמר שא”צ לומר כן, אלא מכיוון שנאמר לו 'ומות בהר אשר אתה עולה שמה', הרי לנו העלייה להר היא תנאי הכרחי למיתת משה, והיה בידם למנוע ממנו מלעלות להר ובכך היו מעכבים את מיתתו

על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת וכו (לב, נא) (הרב חנו ליבוזיץ)

אומר ה”משך חכמה” כי הגאון מווילנא מבאר את המושג ”דין וחשבון”, ולכאורה צריך לעשות קודם חשבון ורק לאחר מכן לתת את הדין! ? אלא שראשית יש לתת דין על מה שעשית, ולאחר מכן בוחנים מה היית אמור לעשות באותו הזמן... וכאן בני ישראל נותנים דין על אשר מעלתם בי, ומעבר לכך מגיע להם עונש על אשר לא קידשתם את ד’...

ומות בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו (לב,גב)

'כאשר מת אהרן אחיך' באותה מיתה שראית וחמדת אותה, שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר, וכן שני וכן שלישי וראה בנו בכבודו, אמר לו משה אהרן אחי עלה למיטה ועלה, פשוט ידיך ופשוט, פשוט רגליך ופשוט, עצום עיניך ועצם, קמוץ פיך וקמץ, והלך לו. אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו (רש"י).

מה בדיוק חמד משה במיתת אהרן. ונראה, דהלוא האדם בהיותו בעולם חייב לחיות ע"פ ה' ולשמור את כל מצוותיו, ואולם כשמת נעשה חפשי מן המצוות, ואולם במיתת אהרן מצינו דאף המיתה הייתה ע"פ ה', דקיים את צווי המיתה אחד לאחד, נצטווה לעלות למיטה וקיים ועלה, נצטווה לפשוט את ידיו ופשוט, וכו'. אל כך נתאוה משה רבינו שאף מיתתו תהיה על פי ה', ואכן זכה לכך כדכתי' 'ומות בהר', דאף על מיתתו נצטווה, וכדסיים הכתוב ואמר (לקמן לד, ה) 'וימת שם משה עבד ה' בארץ מואב על פי ה'.

לקונה עבדיו בדים (ר' מאיר זיילר)

מאות המבקרים שפקדו את תערוכת בדי הרפוד לא יכלו להחמיץ את החסיד המזוקן, שדמותו בלטה בנוף סוחרי הבדים. ר' מאיר זיילר, חסיד חב"ד תושב קריית מלאכי ויצרן טקסטיל, הביט בדוכני הבדים שלו ברגשות מעורבים. מבחינה עסקית – כדאיות התערוכה נמוכה ואין הצדקה כלכלית לשנע את הצוות והציוד, שנה אחר שנה, לתערוכה. אולם לא השיקולים העסקיים הטהורים מנחים אותו. זו הייתה הוראה של הרבי מליובאוויטש להשתתף בתערוכת הבדים השנתית. אמנם היא לא הולידה עסקי בדים רבים, אך עסקים רוחניים הניבה גם הניבה. כל יהודי שהיה נקלע לדוכן היה מתבקש להניח תפילין, וכך נזרעו זרעים רבים של יהדות. אחרי כל תערוכה היה זיילר משגר דיווח לרבי על שהתרחש בה. לא אחת סיפר על יהודים שהניחו תפילין בין יריעות הבדים אחרי שלא עשו זאת עשרות שנים.

זה קרה לפני עשר שנים. התערוכה השנתית התקיימה הפעם בבלגיה. זיילר התלבט אם המאמץ כדאי. התערוכה נועדה להתקיים ארבעה ימים, מיום ראשון ועד רביעי, אלא שביום שני חל ערב ראש השנה. האם יש היגיון בהשקעה העצומה, אם ממילא הדוכן לא יהיה פעיל במשך יותר ממחצית משך התערוכה? ובכל-זאת לא ויתר על המסורת. ביום הראשון של התערוכה הציב זיילר שלט המודיע למבקרים כי הדוכנים שלו יהיו סגורים בימי החג. זו הייתה עצת הרבי, להציב שלט המודיע על סגירת הדוכנים בשבת, כדי שהלקוחות ידעו שעליהם לפנות אליו בתחילת התערוכה. השעה הייתה אחת וחצי בצהריים של ערב ראש השנה. לפתע צדו עיניו של זיילר אדם המתהלך הלך ושוב מול הדוכנים. האיש עצר ליד השלט המודיע על סגירת הדוכנים בראש השנה וקרא את הכתוב בו. כשסיים החל לשוחח עם אחד מנציגיו של זיילר.

זיילר השקיף מרחוק בנעשה. הוא הבחין שהשיחה מתלהטת. ממקום מושבו לא היה יכול לשמוע את תוכן השיחה, אך תנועות הידיים הנמרצות שבהן לוותה העידו שהשניים אינם משוחחים על בדים. הוא החליט לגשת לאורח ולשמוע מה בפיו. בעודו מתקרב קלטו אוזניו שברי מילים: "לא ייתכן שאתם סוגרים את הדוכנים בגלל חג שלכם. זו תערוכה בין-לאומית!". "שלום לך", קטע זיילר את דברי האיש ולחץ את ידו. כעת הבחין בבירור שהאיש מבוגר ומתקרב לגיל שיבה. הלה הפנה אליו מבט זועף, אך זיילר התעלם והתעניין באדיבות מניין בא. "מצ'ילה", השיב האיש. זיילר זיהה מיד שהמבטא שבו הגה האיש את שם המדינה לא היה דרום-אמריקני, ולכן שאל: "ומניין אתה קודם שהגעת לצ'ילה?". "איך בין א פוילישער!" (=אני מפולין), הפתיע האיש בידיש צחה. באותו רגע הכתה בזיילר המחשבה: ייתכן

שהמפגש הזה הוא תכלית כל הימצאותו כאן, בתערוכה המיותרת, בערב ראש השנה. "מה דעתך להיכנס פנימה, לשתות משהו", הציע בחביבות לאורח. זה נענה והשניים החלו לשוחח. "האם תרצה להניח תפילין?", הפתיע זיילר. האיש הביט בו בתדהמה. "להניח תפילין?", התיז בכעס. "מי מאמין בזה בכלל? אני לא מאמין בתפילין, לא מאמין בדת ולא מאמין בא-לוקים! אני עברתי את היטלר! בן שתיים-עשרה הייתי כשפרצה המלחמה". "אני מבין אותך", השיב זיילר בנחת. "אך אנא, פעם אחת בחייך הנח תפילין. הבה נחגוג לך בר-מצווה כעת!"... בתוך הדברים נטל זיילר את האיש בזרועו והחל לפסוע אתו לעבר משרדו. שם פשט האיש את מקטורנו והחל להפשיל את שרוול חולצתו. זיילר כרך את רצועות התפילין על זרועו והניח את התפילין של-ראש על קרקפתו. ברגע שהחל האיש לקרוא 'שמע ישראל' – פרץ בבכי חסר מעצורים, שטלטל את כל גופו. הוא רעד ונאחז בידו של זיילר, בעודו גועה בבכי ממושך. כשנרגע, קרא את קריאת שמע באיטיות ובשיברון לב. הוא סיים, נשק על לחיו של זיילר וצנח באפיסת כוחות על כיסא.

"אינני יודע כיצד להודות לך", נשא את עיניו הדומעות לעבר החסיד, שהיה עתה נרגש מאוד בעצמו. לאחר שהתעשת יצא מן המשרד, בעוד כל הצוות מביט במחזה בעיניים קרועות מתדהמה. זיילר ביקש להציג לפני האיש את סחורתו והתעניין באילו בדים הוא סוחר. "בדים?", משך הלה בכתפיו, "אני בעסקי דגים". כעת היה תורו של זיילר להיות מופתע. "ומה מעשיך כאן, בתערוכה לבדי ריפוד?". "ראה", השיב האיש, "אמנם אני עוסק בדגים, אך בעת האחרונה אני שוקל להיכנס לעסקי הבדים..."

זיילר הביט במבט משתאה ביהודי ניצול השואה מצ'לה, סוחר הדגים, שיד ההשגחה הובילה אותו לתערוכת בדים בערב ראש השנה, כדי שיוכל להניח תפילין בפעם הראשונה בחייו. "עסקים רבים לא עשינו באותה תערוכה", מסיים זיילר, "אך ידענו לשם מה באנו, וגם ידענו שתהיה לנו שנה טובה".

עשרת ימי תשובה: עצת היצר (אור דניאל)

בארה"ב גל הגניבות גאה והמשטרה הפעילה כוחות רבים על מנת לאתר את חברי הכנופיה. באחד הימים קיבל מפקד המשטרה הודעה בזו הלשון: "מחר בשעה שלוש, כשתעבור ברחוב פלוני, נגזול ממך את השעון הזהב היקר שברשותך, ראה הוזהרת!!!" המפקד הבין מיד, שהודעה מוזרה זו נשלחה אליו מאחת מכנופיות הגנבים, שאחריהן נערך מצוד. "כיצד עלי להגיב להודעה זו?" – שאל מפקד המשטרה את עצמו הוא חכך בדעתו, חשב שוב ושוב, היסס והתלבט: האם לעבור באותו רחוב באותה שעה ולהפגין אומץ וכוח או שמא להתעלם מההודעה. לבסוף החליט החלטה נחושה: "אעבור מחר באותו רחוב, בדיוק בשעה שעליה הודיעו אנשי הכנופיה, ונראה אם יעזו לגעת בי ובשעוני לרעה." ואכן למחרת בשעה שלוש, עבר המפקד במקום המיועד, והנה נפל לרגליו כר נוצות, שנשמט מידי הרועדות של רוכל זקן ועלוב מראה, אשר צעד לידו במסכנות. הנוצות התעופפו מן הכר הפרוס ודבקו במדיו המגוהצים של מפקד המשטרה. והרוכל הזקן – חש עצמו אשם במאורע. כשמילות התנצלות על שפתיו הוא קרב אל השוטר, ובמאמץ עזר לו לנקות את בגדיו מן הנוצות. דקות אחדות חלפו עד שמדיו של השוטר הניחו את הדעת, פחות או יותר. ואז ביקש הרוכל את סליחתו בקול רועד, ושוב מלמלל כמה דברי התנצלות ופנה להמשיך בדרכו.

גם השוטר המשיך בדרכו. אך מבט חטוף שנשלח אל פרק ידו הותירו מסומר במקומו: שעונו, שעון הזהב היקר שלו, נעלם ואיננו. לפני רגעים מספר פיאר את ידו, ועתה איננו... לא היה המפקד צריך להרבות במחשבות ובניחושים כדי לדעת שגונב השעון לא היה אחר מאשר "הרוכל הזקן והמסוכן". "הצגה נאה ערך לי פה הרוכל" – חשב המפקד במרירות – "ומתי גנב את שעוני? אכן, היה זה בזמן שהתנהג באדיבות למופת... הן התנצל, ועזר לי להתנקות מן הנוצות שדבקו בי, ובאותה עת ביצע בי את זממו וגנב את שעוני..."

מעשה זה בא ללמדנו, שעלינו להכיר היטב את טבעו וטיבו של "הגנב הערמומי", המתחפש למסכן או לאדיב. מסתתר הוא בין ידידים ורעים, האוהבים אותנו "אהבת נפש", וכל חשקו וחפצו הוא לסייע לנו לקיים את התורה והמצוות. בכל פעם הוא מגיע ומשכנע עד כדי כך שאי אפשר לסרב. אין ספק, כי כוחו הגדול של היצר הרע הוא בידידותו הטובה עמנו ובטוב ליבו, ברחמנותו הרבה ובאדיבותו היתרה. הוא נחמד, נוח, נעים, סבלן והצעותיו הן כה מפתות שאין שום סיבה שאנו נסרב לבקשותיו.

הרי לנו כמה מהצעותיו "ההגיוניות": לקרוא עלונים בשעת התפילה כדי להתמצא בפרשת השבוע. להשאיר את הטלפון הנייד בתפילה על רטט כי אולי מישהו צריך אותי באופן דחוף. לאכול סמוך לתפילה כי הרעב מציק ולא אוכל לכוון כראוי בתפילתי. בין מנחה לערבית לצאת מביהכ"נ ולשוחח עם חברים על עניינים דחופים. בחזרת הש"ץ ובפתיחת ההיכל לשוחח ולברר עניינים. להגיע לתפילה לקראת "ברוך שאמר". האם נלכדת ברשתו בחלק מהצעותיו המעניינות?

לדוגמא, נושא התפילה. מדי בוקר הוא מציע לנו לישון "עוד חמש דקות" כדי שנקום לעבודת הבורא רעננים ושלווים... ולבסוף התוצאה ש... נרדמנו לעוד חצי שעה והפסדנו תפילה במניין... זה כוחו של היצר – להרדים אותנו, ורק כאשר אנו מתעוררים אנו מצטערים על שנכנענו לו. מתכססיו של היצר הוא לסמא את עיני האדם. שיטה זו של היצר הרע – אומר הגר"י ניימן זצ"ל בספרו "דרכי מוסר" – מקבילה לשיטת צידי עופות המניחים בתוך המצודה מאכל ציפורים. מגמתם ברורה – הרי הם אינם עושים זאת מתוך כוונה לדאוג להזנת העופות, אלא מפרישים מעט אוכל משלהם ועל ידי זה יוכלו להשיג רווח גדול יותר.

אנו עדים היום למעטפות מפתות רבות הזורמות לתיבות הדואר שלנו ובהן מכתב בנוסח זהה פחות או יותר: "שלום, מר...! רציתי לבשר לך כי זכית במתנה! כן! כל אשר עליך לעשות הוא להתקשר למספר הטלפון המופיע בתחתית הדף והמתנה בדרך אליך! על החתום, מנכ"ל חברת...". הנך אץ לחייג למספר הרשום כדי לקבל את המתנה, ואכן מעבר לקו עונה לך פקיד המאשר את דבר זכייך ב"מתנה נפלאה ושימושית", ותוך כדי השיחה הוא מציע לך בדרך מיומנת להוסיף למשלוח המתנה כל מיני מוצרים ב"מבצעי ענק" ובתשלומים נוחים ועליך למהר להחליט כי המבצע מסתיים בעוד יומיים... תוך דקות הנך מגלה שרכשת כמות לא מובטלת של מוצרים "מוזלים" שמימך לא היית נזקק להם ורק לאחר מכן הנך מגלה שאם תחשב את סך כל קניה ה"מוזלת" תגלה שהשקעת סכום לא קטן בזכות המתנה ששוויה כמה שקלים בודדים... זהו כוחו של היצר!

הבה נזכור שבימים אלו של עשרת ימי תשובה יודע גם היצר כי אנשים מקבלים עליהם כל מיני קבלות וחפצים לנצל ימים אלו כדי לשוב בתשובה על מנת לזכות ביום הדין. לצערנו, מתברר שהחוזר בתשובה הגדול ביותר, "בעל התשובה מספר אחד", הוא לא אחר מאשר... היצר הרע! הוא כל הזמן מפשפש במעשיו, מחפש היכן טעה, במה הוא יכול לשפר וכל זאת כדי שיוכל להחטיא את האדם. דרכו של היצר היא להביא את הפיתיון, כפי שהדייג יודע לעשות. הדג שמח וטוב לב שהנה זוכה לקבל את מזונו ללא עמל וטורח ופתאום הוא מגלה שהוא נלכד ברשת. כך דרכו של היצר – הוא מחפש עבור כל אחד ואחד את הפיתיון שילכדהו ברשתו ולאסוננו הוא עושה מלאכתו נאמנה...

עשרת ימי תשובה: ושוב יום אחד לפני מיתתך (אור דניאל).

מי יודע עתו ומתי קיצו? דוד המלך ביקש מהקב"ה (תהילים לט, ה): "הודיעני ה' מידת קצי ומידת ימי מה היא אדעה מה חדל אני". בגמרא (שבת ל.): אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב 'הודיעני ה' קצי ומידת ימי מה היא אדעה מה חדל אני'? אמר דוד לפני הקב"ה: ריבוננו

של עולם, הודיעני ה' קצי! אמר לו: גזירה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם. "ומידת ימי מה היא"? – גזירה היא מלפני שאין מודיעין מידת ימיו של אדם. "ואדעה מה חדל אני" – אמר לו: בשבת תמות. ע"כ. הקב"ה אינו מודיענו כמה ימי שנות חיינו. גזירה היא מלפני ומכאן מתבקשת המסקנה, כיוון שכך, חשוב כל יום כאילו זה היום האחרון בחייך (חפץ חיים).

יש אנשים הבטוחים באריכות ימיהם ומשאירים את הלימוד והתפילות לקראת סוף ימיהם, "לקראת הפנסיה" כהגדרתם... אך, לצערנו, מדי יום שישי מתפרסמים נתונים מבהילים במהדורת החדשות בצהרים: "השבוע נהרגו 12 (!) בני אדם, כמו כן 9 בני אדם נפצעו קשה..." אם נשאל את בני משפחותיהם יתברר לנו כי אף אחד מהם לא ידע על האסון הגדול שעומד להתרחש. איש מהם לא ציפה פתאום ללא הודעה מוקדמת... למות, או ח"ו, להיפצע קשה, שזה... כמעט מוות. יש מישהו שיכול להבטיח לאדם חיים? רק הקב"ה הוא הגוזר חיים, הוא הקוצב לכל בריה ובריה את ימיה, אז איך אפשר להיות שאננים ולומר "בעזרת ה'", יהיה בסדר. הנה עוד כמה שנים אני פורש מהעבודה ואז אקבל עלי שבת, תפילה, שיעור תורה... הילדים יגדלו ויהיה לי קל יותר בחיים". יהודי יקר! מי מבטיח שתגיע לעת הזאת? מי מוכן לערוב לך שתהיה בריא ותוכל ללמוד ולהתפלל? די אם תעיף עיניך במחלקות בתי הרפואה ותראה כמה אנשים פתאום נעשו חולים, פתאום קיבלו את "המחלה", פתאום חולי קורונה וכבר אין להם כוח לכלום. שוב בימי בחורותיך, בעוד יש בכוחך לעשות. אל תאמר מחר פן יהיה מאוחר. זו עצת היצר לדחות ככל יכולתו, הוא תמיד מציע "רק לא מהיום... בעזרת ה', כל דבר בעתו ובזמנו..."

בספר "מעשה איש" מובא מעשה שסיפר רבי ראובן אליצור שליט"א: בשנת תש"ד למדתי בחברותא בישיבת "בית יוסף" בת"א עם בחור בן ארבע עשרה שנה, בעל כישרון נפלא ומתמיד עצום. הוריו העשירים גרו בסמוך לישיבה, אבל הוא העדיף לאכול עם חבריו את המאכלים הדלים של מטבח הישיבה, כי חס על זמנו לחזור לביתו לארוחת הצהרים. אחר כך עברתי ללמוד בישיבת פוניבז', וכעבור מספר חודשים פגשתיו בת"א ונדהמתי לשמוע ממנו שעזב את הישיבה והינו עובד ביהלומים... בראותו את תדהמתי, הסביר לי, שבעלי בית החרושת הם אחיו, והם מלמדים אותו תחום חשוב בענף היהלומים, הנקרא "קליוון". זה מקצוע משתלם באופן מיוחד, עד שעבודה של שעתיים ביום מבטיחה פרנסה בריווח לעובדיה. אז יתפרנס בכבוד, ילמד בנחת ומתוך הרחבה מבלי להצטרך לבריות.

אמרתי לו, שאחיו יוכלו ללמדו את המקצוע גם בעוד עשר שנים, לכשיצטרך לפרנס אישה וילדים, אך עתה חבל על הזמן היקר שלו, על כישרונותיו הנפלאים ועל העתיד המזהיר שלו כי הוא מיועד לגדולות – ומה שיכול להשיג בשנה אחת עתה, לא יוכל להשיגו אחר כך בעשר שנים! הוא הוסיף והסביר לי, שבכל ענף היהלומים זקוקים לעובדים מועטים בלבד במקצוע זה, ולכן מלמדים אותו רק לבני משפחה הקרובים ביותר, וכעת נקרתה לפניו הזדמנות פז, כי אחיו זקוקים לבעל מקצוע שכזה בבית החרושת שבבעלותם.

לא הצלחתי לשכנעו כי היה תקיף בדעתו שהזדמנות כזאת אינה חוזרת פעמיים. אמרתי לו: "הרי החזון איש חי ובית דינו קיים. בוא וניסע אליו לשמוע ממנו את דעתו." הוא ניאות לדברי ויחדיו נסענו לבני ברק. הגענו לדירת החזון איש בגבעת רוקח. החזו"א שמע במתינות את כל העניין, ולא ענה אף מילה. רק הוציא גמרא תענית והקריא את המעשה באילפא ורבי יוחנן: "אתו שני מלאכי השרת. אמר חד לחבריה: נישוי עלייהו האי גודא ונקטילנהו, שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כו". הוא דיבר בהתרגשות עצומה והדגיש כל מילה ומילה בהדגשה יתירה. אחר פנה לבחור ושאלו: "מה אתה אומר?", הלה ענה בהחלטיות: "אני חוזר לישיבה!"

בראות האב שבנו החמיץ הזדמנות זאת להיות בעל מקצוע טוב וחזר לישיבה, לא השלים

עם הדבר. כשנפגש עם החזו"א, שוחח עמו על כך ובסופו של דבר נעתר האב לבקשתו לדחות בשנתיים את לימוד המקצוע. שנתיים אלה נוצלו עד תום. הבחור למד בהתמדה עצומה. בד בבד נתעלה מאוד בקדושה ובעבודת ה', בהדרכתו של הרה"ג רבי אהרון ראטה זצ"ל, בעל "שומר אמונים". והנה, בדיוק במלאת שנתיים, נסתלק הבחור לבית עולמו בפתע פתאום לאחר ארבעה ימים של חום גבוה, שהרופאים לא ידעו סיבתו. החזו"א ניסח בכתב ידו את נוסח המצבה בשלמותה עם כל השבחים המופלגים שבה. עצם העובדה שהאסון אירע בדיוק כתום שנתיים, שאותן ביקש החזו"א שיישאר בישיבה, עשה רושם עז על האב שהתקרב ביותר אל החזו"א והפך לאחד מבאי ביתו.

לצערנו, מקרה זה אינו חריג ורבים הם האנשים המבקשים לדחות את "תשובתם" למועד מאוחר יותר. כוונתם אכן רצינית. הם רוצים בכל נפשם ובכל מאודם להשלים בבוא היום את מה שהחסירו או איבדו במשך השנים. אך אם האדם היה יודע עתיו, אכן יכל לתכנן את "לוח החיים" האישי שלו. אך מי שקובע את ימיו של האדם זה הקב"ה, ומה לעשות שהוא אינו מגלה רז זה לבניו. על כן, יהודי יקר, עכשיו, היום, עם כל הצרות, כל הקשיים, כל הייסורים, קבל עליך תשובה, שאבן היסוד שלה הוא לימוד תורה. אל תדחה זאת למועד מאוחר יותר, כי האדם אינו יודע עתותיו ושנות חייו.

גאוונה מדומה (אפריון לשלמה, גליון 138)

פעם בא איזה חסיד אחד בשם זלמן לאדמו"ר שלו ואמר לו: ר' אתה חייב לעזור לי יש לי בעיה של גאוונה! תציל אותי! אמר לו האדמו"ר: גאוונה זה עניין מסובך, אני צריך לחשוב איך לעזור לך. תשמע, לך בינתיים ליד הבימה, תשב שם, אני כבר אקרא לך.

נכנס הבא בתור אל האדמו"ר. כן איך אפשר לעזור לך? ר' מס הכנסה עלו עלי! אני לא יודע מה לעשות. אל תדאג, הגעת בדיוק בזמן, זלמן שיושב שם ליד הבימה הוא מומחה גדול לענייני מס, לך להתייעץ אתו. ניגש אליו אותו אדם, וסיפר לו על צרותיו – מה לעשות? מאיפה אני יודע מה לעשות? מה אני יודע בענייני מס? אבל הרב אמר לגשת אליך. בוא נלך לרב לשאול אותו. נכנסו לרב – וזלמן אומר לרב – למה שלחת אותו אלי? שאל אותו הרב – אינך מבין בענייני מס הכנסה? לא. טוב, כנראה שטעית, לך תשב ליד הבימה אני כבר אקרא לך...

נכנס הבא בתור לרב – הרב!!! הבת שלי צריכה להתחתן וחסרים לי 30,000 דולר! מה לעשות? מאיפה אני אשיג את הכסף? הגעת בדיוק בזמן – זלמן הוא עשיר גדול – לך אליו, הוא כבר ייתן לך הלוואה. מגיע האיש אל זלמן – אתה יכול לעזור לי עם הלוואה? איזה הלוואה, בקושי יש לי מה לאכול, למה פנית אלי?! הרב אמר לי לפנות אליך, בוא נלך לרב לברר את העניין. הלכו לרב, ושוב הרב שואל את זלמן – אינך עשיר? לא. טוב כנראה שטעית לך תשב ליד הבימה, אני כבר אקרא לך.

נכנס הבא בתור – הרב!!! אני צריך עזרה נפל לי הסוס, ואני חייב כמה חבר'ה חזקים שיעזרו לי להרים אותו. שלח אותו לזלמן. זלמן רק ראה אותו מתקרב, הוא כבר אמר לו – אל תגיד לי! בוא נלך לרב – כן הרב מה עכשיו? הוא צריך עזרה עם הסוס, אתה אדם חזק – תעזור לו. איזה חזק, אני יש לי כילה, בקושי מותר לי להרים קש.

נכנס הבא בתור – הרב, יש לי שאלה בטרפות. שחטתי בהמה ויש סירכה בריאה – כשר או טרף? שלח אותו לזלמן. זלמן רק ראה אותו יוצא אמר לו: תחכה לי שם, אני מגיע אליך. אמר לו הרב: גם לפסוק דינים של טרפות אתה לא יודע? לא! אני לא פתחתי אף פעם שולחן ערוך. אמר לו הרב: תסלח לי, אתה באת לבקש עצה על גאוונה? ראש – אין לך. כסף – אין

לך. כח – אין לך. תורה – אין לך. אז על מה באת לבקש עצה – מאיפה יש לך בכלל גאווה?!

האמת היא שכולנו בעלי גאווה, אבל מה לעשות, בשביל להיכנס לסוכה צריך ענווה אם נחשוב טוב טוב על מה בדיוק יש לנו להתגאות – נוכל להיכנס בקלות!

פרשת האזינו

	<p>שניים פנו אל שניים עשו זאת לשם שמים. פעלו הם כשורה, בדרך ארץ חפשו נא התשובה, בשיא המרץ! רמז: נביאים אחרונים</p>	1
	<p>טובה כפויי חובה שוכחי נבלים לא רק אלא גם סכלים.</p>	2
	<p>היש לך מושג מי היה רס"ג? ולמען העניין בהסטוריה מה ידוע לך על ויקטוריה? אם לא תדע לנ"ל מענה אל הוותיקים משה מפנה.</p>	3
	<p>כעצם בגרון, לא לבלוע ולא להקיא נקבעה מלה שלוש פעמים. הבקיא ימצאה בתורה בספורות מאורעות שלציון עלילות פומביות הן באות. כאומר: "אני לעיני השמש מטפל בחוסיי וינסו נא מתנגדיי להפריעני ממעשיי!" בהינצל מכליה - אדם. בהיגאל מעבדות - עם</p>	4

	<p>ובהילקח איש לבית עולם. (רמז: חידה זו - נא לא לשכוח - נשאלה בספרנו גם בפרשת נח). רמז: בראשית, שמות</p>	
--	--	--

	<p>"לראות את נאפולי ולמות" האם אכן זהו כליל השלמות? נשאלה שאלה זו בפרשת האזינו למען לסיסמה הנ"ל לא תאמינו.</p>	5
---	--	---

	<p>אשרי מי שזכה לכך, האח! לעשות מעשה כמו זה האח.</p>	6
---	--	---

	<p>"לבי במזרח, ואנכי בסוף מערב" מקונן ריה"ל באותן היצירות. הדמיון לדמות בפרשה מה רב אלא שעליך להחליף היוצרות.</p>	7
---	---	---

פתרונות

	<p>משה וישעיהו נקטו בסגנון כמעט זהה. דברים לב, א: "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" ישעיהו א, ב: "שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דבר וכו'". פנייתם הדומה אל השמים ואל הארץ רמוזה בבירור בשורה השנייה והשלישית בחידה.</p>	1
---	--	---

	<p>לב, ו: "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך" (ראה רש"י למקום).</p>	2
	<p>לב, ז: "זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך".</p>	3
	<p>"בעצם היום הזה": א. נח ומשפחתו נכנסו לתיבה (בראשית ז, יג). ב. בני ישראל יצאו ממצרים (שמות יב, יז). ג. משה מת (דברים לב, מח) - ראה רש"י לפסוקנו. אגב אורחא, התשובה נרמזה כבר במלה הראשונה בשאלה - "כעצם".</p>	4
	<p>לב, מט-נ: "עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה. ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו".</p>	5
	<p>לב, נ: "ומת בהר אשר אתה עלה שמה כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו". רש"י, ד"ה כאשר מת אהרן אחיך: באותה מיתה שראית וחמדת אותה שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה את בנו בכבודו. אמר לו משה: אהרן אחי עלה למטה ועלה; פשוט ידיך ופשט; פשוט רגליך ופשט; עצום עיניך ועצם; קמוץ פיך</p>	6

	וקמץ; והלך אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו. לו.	
--	--	--

7	הכוונה, כמובן למשה, שליבו היה במערב - בעבר הירדן המערבי - והוא עצמו היה במזרח - בעבר הירדן המזרחי.
---	--

שאלות חידון א'ב' לפרשת האזינו

- א. השם שומר על עם ישראל כמו על _____
- ב. "השם _____ ינחנו"
- ג. הנשור מרחף עליהם
- ד. לא חלב היניק השם את עם ישראל אלא...
- ה. הקשיבו
- ו. מה עשה עם ישראל לאחר שהשמין?
- ז. נחשים
- ח. "יעקב _____ נחלתו"
- ט. אמרי השם נוזלים כמו...
- י. המארעות שהיו מקדם שיש לזכר אותם
- כ. כבשים
- ל. תורת
- מ. מוציאך מרחם
- נ. על איזה הר עלה משה כדי להשקיף על ארץ כנען?
- ס. מחסה ומסתור
- ע. כנוי להשם
- פ. דינים חכמים
- צ. סלע
- ק. שבא איתך
- ר. שאין בו ממש
- ש. יראו מהם
- ת. פגעו של השם

תשובות לחידון א'ב' פרשת האזינו

- א. אישון עינו
- ב. בדד
- ג. גוזליו
- ד. דבש

ה. הַאֲזִינוּ
ו. וַיִּבְעַט
ז. זָחָלִי עֶפְרַיִם
ח. חֶבְלֵי
ט. טַל
י. יָמוֹת עוֹלָם
כ. כָּרִים
ל. לִקְחֵי
מ. מְחַלְלֵי
נ. נְבוֹ
ס. סִתְרָה
ע. עֲלִיוֹן
פ. פְּלִילִים
צ. צוּר
ק. קִנְיָן
ר. רֵק
ש. שְׁעָרוֹם
ת. תְּמִים